

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग,

निर्णय क्रमांक सीडीआर-१०८७/१७८१/५०-अकरा,

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २४ नोव्हेंबर १९८८.

पहा :- शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्रमांक सीडीआर-१०८५/२५७९/४६/अकरा, दिनांक १५ जुलै १९८६.

निर्णय :- महाराष्ट्र नागरी सेवा [वर्तणूक], नियम, १९७९ च्या नियम १९ च्या पोटनियम [१] आणि त्याखालील टीप ३ अनुसार, प्रत्येक शासकीय कर्मचा-याने कोणत्याही सेवेतील/पदावरील आपल्या प्रथम नियुक्तीच्या वेळी आणि त्यानंतर शासन विहित करील त्या त्या वेळी विहित प्रपत्रांमध्ये आपली मत्ता व दायित्वे यांच्याबद्दलचे विवरण सादर करावयाचे आहे. तसेच हे नियम अस्तित्वात आले त्या दिनांकाला सेवेत असणा-या प्रत्येक शासकीय कर्मचा-याने या पोटनियमानुसार, हे नियम अस्तित्वात आल्यानंतर शासन विहित करील त्या दिनांकाला किंवा त्या दिनांकापूर्वी असे विवरण सादर करावयाचे आहे. उक्त नियमांच्या नियम १९[४] अनुसार, सर्वसाधारण किंवा विशेष आदेशांवाटे कोणत्याही वेळी, त्या आदेशात नमूद केलेल्याप्रमाणे शासकीय कर्मचा-याने स्वतः धारण केलेल्या/प्राप्त केलेल्या किंवा त्याच्यातर्फे धारण करण्यात आलेल्या किंवा त्यांच्या कुटुंबातील कोणत्याही सदस्याने धारण केलेल्या स्थावर किंवा जंगम मालमत्तेचे संपूर्ण विवरण आदेशात विहित केलेल्या कालावधीत सादर करण्यास शासन त्याला भाग पाडू शकेल. उक्त नियमांच्या नियम १९[१] च्या तरतुदीखाली हे विवरण ज्या प्रमाण नमुन्यात सादर करावयाचे आहे ते नमुने व त्यांचा कालावधी शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्रमांक सीडीआर-१०८५/२५७९/४६-अकरा, दिनांक १५ जुलै १९८६ अन्वये विहित करण्यात आले आहेत.

२. ह्या आदेशामध्ये बदल करून व महाराष्ट्र नागरी सेवा [वर्तणूक] नियम, १९७९ च्या नियम १९ च्या पोटनियम [१] व पोटनियम [४] मधील अधिकारांचा वापर करून शासन पुढील आदेश देत आहे :-

[एक] [१] प्रथम नियुक्तीच्या वेळी सादर करावयाचे विवरण

[अ] महाराष्ट्र नागरी सेवा [वर्तणूक] नियम, १९७९ च्या नियम २[क] मधील "कुटुंबाचे सदस्य" या शब्दाच्या व्याख्येनुसार शासकीय कर्मचा-याच्या कुटुंबातील प्रत्येक सदस्याचे मत्ता व दायित्वे विवरण सादर करण्याची आवश्यकता नाही. दिनांक १५ जुलै १९८६ च्या परिच्छेद १[एक][१][अ] मधील "तसेच त्याच्या कुटुंबातील प्रत्येक सदस्याची मत्ता व दायित्वे" हे व त्याच परिच्छेदातील "कुटुंब" या शब्दाची व्याख्या महाराष्ट्र नागरी सेवा [वर्तणूक] नियम, १९७९ च्या नियम २[क] मध्ये करण्यात आली आहे" हे शब्द वगळण्यात यावेत.

[ब] राज्य शासनाच्या सेवेतील त्याच्या प्रथम नियुक्तीच्या वेळी अविवाहित असलेल्या प्रत्येक शासकीय कर्मचा-याने [वर्ग-४ च्या कर्मचा-यांव्यतिरिक्त] त्याच्या/तिच्या विवाहानंतर आपल्या पत्नीचे/पतीचे मत्ता व दायित्वे विवरण सादर

करण्याची आवश्यकता नसल्यामुळे उक्त शासन निर्णयाचा परिच्छेद १[एक][१][ब] वगळण्यात यावा.

[२] त्यानंतर सादर करावयाचे नियतकालिक विवरण

शासन निर्णय, दिनांक १५ जुलै १९८६ च्या परिच्छेद १[एक][२] मधील पुढील शब्द वगळण्यात यावेत :-

"ही नंतर सादर करावयाची विवरणे, महाराष्ट्र नागरी सेवा [वर्तणूक] नियम, १९७९ च्या नियम १९[४] अन्वये स्वतंत्र आदेशाव्दारे मागविली गेल्याशिवाय कुटुंबातील सदस्यांच्या बाबतीत सादर करण्याची आवश्यकता नाही."

परिच्छेद १[एक][१] खालील टीप [२] ही वगळण्यात यावी.

३. शासनाच्या असे निदर्शनास आणण्यात आले आहे की, महाराष्ट्र नागरी सेवा [वर्तणूक] नियम, १९७९ च्या नियम १९ खालील स्पष्टीकरण [२] मध्ये ज्यांची व्याख्या करण्यात आली आहे, अशी विहित प्राधिकरणे, कर्मचारीवर्गाकडून मत्ता व दायित्वे यांची विवरणे मिळताच त्यांच्या खाजगी बाबींची तपशीलवार तपासणी हाती घेतात. अशी विवरणे मागविण्यामागे प्रत्येक प्रकरणाची सूक्ष्म तपासणी करणे व तिच्या आधारावर कर्मचा-यांच्या व त्यांच्या कुटुंबियांच्या मत्ता व दायित्वे यांच्याबद्दलचे स्पष्टीकरण मागविणे हा शासनाचा हेतू निश्चितच नाही. तथापि, खाद्या विशिष्ट प्रकरणामध्ये शासकीय कर्मचा-याची सगोटी संशयास्पद आहे आणि/किंवा त्याने त्याच्या ज्ञात उत्पन्नाचा विचार करता, भरमसाठ संपदा साठविली आहे अशी विहित प्राधिका-याची खात्री झाली तर अशा प्रकरणी मंजुरी आदेश, प्रतिवेदने इत्यादी अभिलेखाच्या आधारे असा प्राधिकारी कर्मचा-याच्या विवरणाची छाननी केव्हाही करू शकेल आणि लाचलुचपत विरोधी केंद्रामार्फत सखोल चौकशी सुध्दा करू शकेल.

४. बेनामी व्यवहार, मत्तेचे छुपे हस्तांतरण व बेकायदेशीर संपादन, इत्यादी प्रकारच्या गैरव्यवहारात शासकीय कर्मचारी गुंतू नये, यासाठी आणि त्याचवेळी त्याच्या-वर किंवा त्याच्या अवलंबितांवर, अनावश्यक बंधने ठेऊ नयेत, किंवा त्यांची विनाकारण सतावणूक होऊ नये याची दक्षता घेण्यासाठी प्रशासकीय प्राधिका-यांच्या मार्गदर्शिनार्थ पुढील कार्यकारी सूचना दिल्या जात आहेत :-

[१] शासकीय कर्मचा-याने विहित प्रपत्रात भरलेली विवरणे मोहोरबंद पाकिटात विहित प्राधिका-यास सादर करावीत.

[२] शासकीय कर्मचा-याने स्वतःच्या निधीतून संपादित केलेल्या स्थावर व जंगम मालमत्तेचे व्यवहार [ते कोणाच्याही नावे केले असले तरीही] महाराष्ट्र नागरी सेवा [वर्तणूक] नियम, १९७९ च्या नियम १९ च्या तरतुदींच्या अनुसार काटेकोरपणे केले जावेत जसे :-

[अ] स्थावर मत्तेचे व्यवहार

अशा प्रकरणातील सर्व व्यवहारांची माहिती विहित प्राधिका-यांना ते करण्यापूर्वीच असावी. जर असे व्यवहार नेहमीच्या अथवा प्रसिध्द व्यापा-यामार्फत

होणार नसतील किंवा ते शासकीय कर्मचा-यांशी कार्यालयीन व्यवहार असणा-या व्यक्तीसमवेत असतील तर अशा व्यवहारांना विहित प्राधिका-याची पूर्व मंजूरी आवश्यक असेल.

[ब] जंगम मत्तेचे व्यवहार

ज्या व्यवहारांमध्ये गुंतलेली रक्कम विहित मर्यादपेक्षा अधिक असेल अशा सर्व प्रकरणांत, व्यवहार पूर्ण झाल्यानंतर लागलीच विहित प्राधिका-यास त्याबद्दलची पूर्ण माहिती देणे आवश्यक आहे. तथापि, असे व्यवहार जर नेहमीच्या अथवा प्रसिध्द अशा व्यापा-यामार्फत झाले नसतील तर, अथवा ते शासकीय कर्मचा-यांशी कार्यालयीन कामकाजाशी संबंधित असलेल्या व्यक्तीसमवेत असतील तर त्यांच्या बाबतीत विहित प्राधिकरणाची पूर्व मंजूरी आवश्यक राहिल.

टीप. - पुढील उप परिच्छेद [५] मध्ये नमूद केलेल्या प्रकरणांना ह्या सूचना लागू होणार नाहीत :-

[३] कर्मचा-याच्या पत्नीने/पतीने किंवा अन्य कुटुंबियांपैकी स्थापाने त्याच्या किंवा तिच्या वैयक्तिक मिळकतीव्दारे स्वतःच्या नावे, स्वतःच्या वैयक्तिक अधिकाराने व कर्मचा-याच्या उत्पन्नाशी काहीही संबंध येऊ न देता, केलेल्या व्यवहारांना [स्त्रीधनाव्दारे, देणग्यांद्दारे, वारसा हक्काव्दारे, इत्यादी] महाराष्ट्र नागरी सेवा [वर्तणूक] नियम, १९७९ च्या नियम १९ च्या पोटनियम [२] आणि [३] मधील तरतुदी लागू होणार नाहीत.

[४] विहित मर्यादपेक्षा अधिक किंमतीची स्थावर वा जंगम मालमत्ता कुटुंबातील सदस्यांच्या नावे हस्तांतरित करावयाची असेल तर शासकीय कर्मचा-याने नियम १९ च्या तरतुदीनुसार विहित प्राधिकरणास प्रतिवेदन पाठवावे अथवा त्याची मंजूरी मिळवावी.

टीप. - महाराष्ट्र नागरी सेवा [वर्तणूक] नियम, १९७९ च्या नियम १९ च्या पोटनियम [३] मधील विहित मर्यादा वर्ग-१ व वर्ग-२ च्या अधिका-यांच्या बाबतीत रु. ५,०००/- व वर्ग-३ व वर्ग-४ च्या कर्मचा-यांच्या बाबतीत रु. २५००/- अशा प्रकारे वाढविण्यात येत आहे. याबाबत नियमात सुधारणा करण्याची बाब स्वतंत्रपणे हाती घेण्यात येत आहे.

[५] हिंदू अविभक्त संयुक्त कुटुंबातील सदस्य या नात्याने केलेल्या व्यवहारांना शासनाच्या पूर्व मंजूरीची आवश्यकता नाही. अशा प्रकरणांत स्थावर मालमत्तेचे व्यवहार, मत्ता व दायित्वे विवरणपत्रात समाविष्ट आणि जंगम मालमत्तेच्या बाबतीत केलेल्या व्यवहारांचे प्रतिवेदन, सदर व्यवहार पूर्ण होताच किंवा शासकीय कर्मचा-यास त्यांची माहिती मिळताच विहित प्राधिका-यास कळविण्यात यावे. अशा मालमत्तेतील आपल्या हिश्याबद्दल कल्पना देणे जर शासकीय कर्मचा-यास शक्य नसेल तर त्याने संपूर्ण मत्तेचा तपशील द्यावा आणि त्या मत्तेत भागीदार असणा-या सर्वांची नावे कळवावीत.

५. शासकीय कर्मचा-याच्या किंवा त्याच्या कुटुंबातील सदस्यांच्या खाजगी

बाबतीतील तपशीलवार तपासणी टाळण्याच्या दृष्टीने वरील सूचनांची अंमलबजावणी करण्यात यावी. ज्या प्रकरणात संशयास्पद परिस्थिती असेल अशा प्रकरणी आवश्यक ती तपासणी खंडीरपणे आणि जलद करावी.

६. सर्व शासकीय अधिका-यांकडून/कर्मचा-यांकडून नियत दिनांकापर्यंत त्यांची मत्ता व दायित्वे विवरणपत्रे प्राप्त होऊन ती अभिलेखावर ठेवली जातील याची जबाबदारी संबंधित सक्षम प्राधिका-याची असेल. प्रतिनियुक्तीवर असलेल्या शासकीय अधिका-यांच्या/कर्मचा-यांच्या बाबतीत त्यांच्या मूळ विभागातील विहित प्राधिका-याला संबंधितांची मत्ता व दायित्वे विवरणपत्रे मिळवून ती अभिलेखावर ठेवण्यास जबाबदार धरण्यात येईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

मु. स. मोकाशी,
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति

राज्यपालांचे सचिव,
मुख्य मंत्र्यांचे सचिव,
सर्व मंत्र्यांचे खाजगी सचिव,
सर्व राज्यमंत्र्यांचे स्वीय सहाय्यक,
*प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मूळ न्याय शाखा, मुंबई,
*प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपील शाखा, मुंबई,
*प्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त कार्यालय, मुंबई,
*सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
सर्व मंत्रालयीन विभाग,
सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासने,
मंत्रालयीन विभागांच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख/
कार्यालय प्रमुख,
संचालक, लाचलुपत विरोध केंद्र, मुंबई.

*पत्राने.